

Novità 1, gennaio 2012

Het bestuur van Dante Alighieri Nijmegen wenst u een
'Felice Anno Nuovo 2012'!

Cari soci della "Dante di Nimega".

Deze maand nemen wij afscheid van Drs Marja Begheyn-Huisman: niet, gelukkig, als lid van de vereniging, maar helaas wel als vicevoorzitter in het bestuur.

Vele jaren lang heeft zij, naast een drukke baan als zelfstandig gevestigd kunsthistorica, en als medewerkster van Museum Het Valkhof, zich ingezet voor "de club".

De meeste 'gewone' leden zien de bestuursleden vooral bij de publieke bijeenkomsten: de lezingen, de films, en het is voorstelbaar dat dan de gedachte opkomt, dat 't bestuurswerk weinig meer is dan zulke vormen van 'representatie'. De realiteit is echter een andere: juist achter de schermen wordt er wel degelijk gewerkt, tijdens de maandelijkse vergaderingen waarop plannen gemaakt worden, die vervolgens ook moeten worden uitgevoerd, juist opdat die publieke bijeenkomsten een succes kunnen worden.

Op dat vlak heeft Marja een decennium lang een belangrijke bijdrage geleverd. Daarvoor zeggen wij haar van harte dank!

Peter Rietbergen, "presidente".

Laatste mogelijkheid: deel je Italië-gevoel!!!!

Woensdag 11 januari, 19.30 uur

Nieuwjaarsbijeenkomst

Tijdens deze avond zijn de Dante-soci zelf aan het woord. Zij vertellen de aanwezigen over hun vakantie-ervaringen in Italië of over hun hobby's die met Italië te maken hebben (bijvoorbeeld wijn en/of olijfolie) of over een speciaal museum of een plek waar je lyrisch over bent en waarvan je de ervaring met anderen wilt delen of een heel bijzonder verhaal dat met Italië te maken heeft. Zo hebben we het afgelopen jaar bij de nieuwjaarsbijeenkomst vier lezingen van Dante-soci over Frederik II gehad. En zes jaar geleden hebben we deze opzet ook al een keer succesvol toegepast. We proberen het opnieuw, maar het staat of valt met de inbreng van de soci.

Dus: denk alvast na over een mogelijke bijdrage en laat het ons weten! Afhankelijk van de respons zal de beschikbare spreektijd bepaald worden, maar nu al is duidelijk dat de bijdrage niet langer mag zijn dan 15-20 minuten. Na afloop biedt het Dantebestuur u een heerlijke Prosecco aan! Mocht u een hapje willen maken bij dit drankje, dan houden wij u niet tegen! Het gaat om een gezellig samenzijn van Dante-soci onder elkaar. **Wij rekenen op uw bijdrage! Alleen met uw bijdrage kan deze avond een succes worden!**

Aanmelding voor een bijdrage gaat via de secretaris en kan per mail (H.Kurstjens@HCCnet.nl) of telefonisch (0487-513319 of 06-51933911), **vóór maandag 9 januari.**

Gezien: Leonardo da Vinci. Painter at the court of Milan National Gallery Londen

Een bijdrage van Marja Begheyn

Omdat ik mij bevoorrecht voel deze *'landmark exhibition'* te hebben gezien, voel ik mij haast verplicht mijn bevindingen te delen met de Dantelieden. Het gaat immers om een van de allergrootste Italiaanse kunstenaars!

Leonardo, die erg lang deed over zijn schilderijen, omdat hij naar eigen zeggen zoveel tijd nodig had om na te denken, maakte hooguit twintig schilderijen waarvan er nog veertien bekend zijn. Dat er daarvan negen in Londen te zien zijn is bijzonder, maar de combinatie met een groot aantal prachtige getekende voorstudies (merendeels uit de collectie van de Queen!) maakt de tentoonstelling uniek. Dit keer dus geen technische uitvindingen, maar anatomiestudies, armen en benen in perspectief, draperiestudies, karakterkoppen, babyhoofdjes, planten, dieren en rotsen. Vergelijking van de tekeningen met de schilderijen en met de ook ruim aanwezige tekeningen en schilderijen van begaafde leerlingen, leert ons veel over de manier waarop Leonardo zijn werken voorbereidde en opbouwde. Voor dit laatste is met name het onvoltooide schilderij van de heilige Hiëronymus illustratief.

De tentoonstellingsmakers willen aantonen dat Leonardo in zijn jaren aan het hof van Ludovico Sforza in Milaan van opvatting veranderde. Een schilder moest de zichtbare werkelijkheid nauwkeurig weergeven, maar een echt groot schilder moest volgens Leonardo de werkelijkheid verbeteren en de perfecte schoonheid proberen vast te leggen. De portretten in de eerste zalen laten deze ontwikkeling goed zien. Eerst het levensechte portret van een onbekende muzikant, dan de aantrekkelijke en tegelijkertijd gereserveerde Dame met de hermelijn (Ludovico's minnares, Cecilia Gallerani) en vervolgens de al meer geïdealiseerde *La belle ferronnière*, zo genoemd naar het sieraadbandje op haar voorhoofd. In de twee versies van de Madonna op de rotsen, gemaakt met een tussentijd van zeker tien jaar, zou dezelfde ontwikkeling te zien moeten zijn, maar dat blijkt lastig. Het feit dat het schilderij van de National Gallery prachtig schoongemaakt en gerestaureerd is, terwijl de versie uit het Louvre heel donker is en in slechte staat, maakt het moeilijk ze goed te vergelijken. Bovendien was het niets voor Leonardo om een compositie vrijwel identiek te herhalen. Een film, aan het eind van de tentoonstelling,

laat zien dat de onderschildering van het tweede werk een heel andere compositie toont: de Madonna knielt voor het op de grond liggende Christuskind. Het lijkt erop dat Leonardo heeft moeten toegeven aan zijn opdrachtgevers die een herhaling van de Madonna op de rotsen wilden. Ook de eigenhandigheid van enkele werken roept vragen op. Een getekend Christuskind door Leonardo's leerling Giovanni Boltraffio komt zo sterk overeen met de aan Leonardo toegeschreven geschilderde Madonna Litta (zogende Madonna) dat dit paneel heel goed door Boltraffio gemaakt kan zijn.

In de laatste zaal hangt, te midden van getekende voorstudies van de Apostelen, de kopie op ware grootte van Leonardo's Laatste Avondmaal in Milaan, geschilderd door zijn leerling Giampietrino. Deze kopie is van groot belang omdat Leonardo's wandschildering ten gevolge van een experimentele techniek al kort na het ontstaan begon los te laten van de muur. De prachtige kleuren, knappe compositie en het geraffineerde perspectief maken grote indruk.

Inderdaad is dit een zeldzame tentoonstelling. Als enig minpunt is aan te voeren dat de National Gallery toch meer bezoekers tegelijkertijd lijkt toe te laten dan in de pers aangekondigd; het valt niet mee om al die verfijnde tekeningen, vanzelfsprekend bij weinig licht, goed te kunnen zien. Maar wie nog aan een kaartje kan komen: doen!!

Publicaties en besprekingen: I LIBRI

(bijdrage van Rob Kamp)

I Libri

SORRENTINO ,PAOLO ; Iedereen heeft gelijk € 19.95

De auteur is beter bekend als maker van films als *Le conseguenze dell'amore* en *Il Divo*. Voor volgend jaar is er een nieuwe film met Sean Penn in de hoofdrol van hem te verwachten "*This must be the place*". De hoofdpersoon uit het boek is Tony Pagoda, een Napolitaanse volkszanger. Wat hij ook doet of laat hij kan niet stuk. In zijn tijd, in de jaren 80, floreerde deze groep zangers ongekend. Tony is zo beroemd dat hij nauwelijks meer hoeft te zingen. In de cirkel van een spotlight verschijnen is zo ongeveer genoeg. Schor hijgt hij wat in de microfoon om vervolgens zijn volgevreten lijf weer naar een party hal te hijsen voor cocaine, drank en vrouwen. Pagoda is een nihilist en betweter die de lezer adviezen geeft uit de leerschool van zijn leven. Over het

onmenselijk geduld, van jonge jongens, die zich onsterfelijk waanden, wachtend tot iemand ons het echte leven met een lepeltje zou voeren. Tony vertelt vooral over zichzelf .Over een jongen van niks, maar hij had talent. Over zijn opkomst als zanger en over zijn ondergang als mens, die onderduikt in een ver land waar niemand hem kent tot hij weer gevonden wordt. Hij is dan op gevorderde leeftijd, maar eens te meer een idioot. Hij krijgt een aanbod dat hij niet kan afslaan en laat zich Italië en het nieuwe Millennium binnenlokken. Voor een onbeschoft bedrag ingehuurd als privévertier door de Nouveaux TRÈS riches keert hij terug naar het Italië van Berlusconi's tv-stations. Dat had hij niet moeten doen. Zo schraal van geest is zijn land geworden, dat de weerzin hem verlamt in deze wereld die lelijk is smakeloos en kil.

[Naar Joyce Roodnat in de NRC.]

BOSWORTH ,R ; Whispering City . Rome and its histories [*gecorrigeerde recensie*]

Bosworth is een van de belangrijkste Engelse historici van dit moment over het thema Italië in de 20ste eeuw. Dit boek is meer een reisgids in de vorm van een geschiedenis over Rome in de laatste twee eeuwen. In 10 hoofdstukken beschrijft hij de stad en zijn gebeurtenissen in deze tijd. Hoofdstukken als: Museo Napoleone, standbeeld van Vittorio Emanuele II en zijn omgeving, Palazzo delle Esposizione, Foro Italico, EUR en Monument voor Aldo Moro. Bosworth beschrijft op grond van zijn grote expertise van het Italiaans verleden de vele lagen van de geschiedenis van de Eeuwige Stad, van personen en iconen van de architectuur van de stad. Uit de beschrijving zal blijken dat voor Rome een enkele betekenis van zijn historische betekenis onvoldoende is.

WALLACE HADRILL ,A ; HERCULANEUM Past and Future. F. Lincoln € 50,--

Wallace Hadrill is hoofd van het *Hewlett-packard Herculaneum conservation project* en van de *British School for Archeology* in Rome en auteur van vele belangrijke titels. Het boek is een neerslag van de eerste 10 jaar van deze door de computerfirma gesponsorde organisatie. Het gaat over het herstel van de degradatie die Herculaneum na 1990 onderging [de organisatie is 2001 opgezet] en wat de toekomst kan zijn. Met veel illustraties en een aparte grote kaart achterin geeft het boek veel nieuwe informatie en richt het zich ook op het verschil tussen Pompeï en Herculaneum.

Ai lettori auguro: BUON NATALE e BUON ANNO

R. Kamp

Overige publicaties:

Hughes, R., Rome. Weidenfeld & Nicolson, € 27,00. Nederlandse vertaling: **De zeven levens van Rome. Een cultuurgeschiedenis van de Eeuwige stad (Rome).** Balans, € 34,95.

Bespreking door Bernard Hulsman *Bij namaak kijk je anders* in: *NRC Handelsblad*.

[Boeken]. Aankondiging in *Pas Verschenen* in: *NRC Handelsblad*, 2 sept. 2011, blz. 6

[Boeken]. Bespreking door Anton van Hooff *Dood in de hutspot van Rome* in:

Geschiedenis Magazine, oktober 2011, blz. 38-39: *Het boek misleidt de leek en aan de connaisseur die zijn kennis eens wil ophalen, zet het een hutspot van ergernissen voor.*

Bespreking door Matthea Westerduin *Geen stad van marmer en toga's* in: *de*

Volkscrant, 29 okt. 2011, blz. 7 [Boeken]: *Hij maakt het verleden zinnelijk en tastbaar - een kunst die niet veel historici beheersen.*

Velleius Paterculus, Van Troje tot Tiberius. De geschiedenis van Rome.

Athenaeum-Polak&VanGennep, € 19,95. [geschreven in 30 A.D.]

Bespreking door Piet Gerbrandy, *Luxezucht en lage lusten* in: *de Volkscrant*, 5 nov. 2011, blz. 7.

Vergilius, Aeneas-Aeneis. Historische Uitgeverij, € 49,95 (vertaling Piet Schrijvers).

Bespreking door David Rijser *Wie is hier eigenlijk de held* in: *NRC Handelsblad*, 4 nov.

2011, blz. 8-9. Bespreking door Piet Gerbrandy *Grandioos mislukte krachttoer* in: *de*

Volkscrant, 26 nov. 2011, blz. 7. *Het is moeilijk van de Aeneis te houden, maar we kunnen er niet omheen: daarvoor zijn de vragen die het epos stelt te indringend. (...) Iedereen die iets om literatuur geeft moet dit boek in huis hebben.*

Notizie dall'Italia

(bijdrage van Rob Kamp)

BOEKEN ALS LEVEN OF ALS OBSESSIE.

Boeken kun je aanraken, besnuffelen, verscheuren, verkreukelen, verbranden, van aantekeningen voorzien, verknoeien, slopen, verliezen en terugvinden. Een na lange tijd teruggevonden boek kan sporen hebben uit het verleden, niet alleen de notities in de kantlijn maar ook tramkaartjes, knipsels, droogbloemen en zelfs vergeten bankbiljetten. Zo herinnert de Spaanse schrijver Juan Marchamalo zich het in een ironisch en bij vlagen onweerstaan boek dat zojuist in Italië is uitgekomen: *Toccare il Libro* [uitg. Ponte alle grazie]. Een romantische tocht te midden van bladzijden. In de tijd van de groeiende digitale vergeestelijking geeft Marchamalo ons de sensualiteit van het papieren boek terug door middel van vele vermakelijke anekdotes. En zonder het ook maar expliciet te verklaren laat iedere pagina zich met de hand voelen [het is zelfs zaak dit te zeggen] alles wat we zullen verliezen als het e-book triomfeert en de erfenis van de oude Gutenberg definitief begraven zal zijn. Zeker Gutenberg kon niet weten dat er in de eerste eeuw na zijn uitvinding 35.000 boeken gedrukt zouden worden terwijl nu de hele mensheid iedere halve minuut over een nieuwe titel beschikt - 120 in een uur. De

"tocht" van Marchamalo is vooral een balans van gevoelens, passies, grillen die het bezit van het boek heeft voortgebracht maar ook een verslag van zijn indringende capaciteit. Een nachtmerrie, als het e-book, een virtuele relatie, het voor elkaar zal kunnen krijgen, de vreugde en de angsten van het erotisch contact op te heffen. De anekdotes zijn eindeloos en onderhoudend. Zoals Emil Cioran [filosoof 1911-1995], die geen enkel boek in huis wilde hebben omdat hij liever in de bibliotheek las. Zo zijn er verhalen van schrijvers van wie de bibliotheek tot in de badkamer reikte of degene, die gedwongen werd steeds te verhuizen. De passie voor boeken kan een beleg worden. Dat wist Herman Hesse, voor wie elk nieuw boek op de plank een uitsluiting betekende. De Franse filosoof Joseph Joubert loste het probleem van de ruimte op door de beste pagina's uit het boek te scheuren en de rest weg te gooien. Het schijnt dat de Argentijnse schrijver Julio Cortazar op reis met zijn vrouw in Italië, om zware koffers te vermijden, op stations boeken kocht de eerste pagina begon te lezen, deze vervolgens aan zijn vrouw Aurora doorgaf die, als zij deze gelezen had, niet schroomde de bladzijde uit het raam te gooien en zo verder. De gewijidheid is precies het tegenovergestelde. Gianfranco Contini [filosoof 1912 -1990] las de pagina's van niet opengesneden boeken door een spleet, om de bladen geen geweld aan te doen met een briefopener. En er is Joseph Conrad, die als roker de as en de peuken op het exemplaar dat hij las liet vallen zonder zich druk te maken over eventuele brandvlekken. Vuur is de ware vijand. Een kortsluiting legde de bibliotheek van Octavio Paz in de as met Kerstmis 1996. Het waren boeken met opdrachten, met aantekeningen, eerste drukken, zijn jeugdboeken de verzameling, die hij van een oom geërfd had. Het was als afscheid nemen van een vriend die vertrekt, zei de Mexicaanse Nobelprijswinnaar in tranen.

Paolo di Stefano [Corriere 4-10-2011]

GEHEIM ARCHIEF VAN HET VATICAAN BESTAAT 400 JAAR.

Bij gelegenheid van deze gebeurtenis worden voor het eerst 100 documenten uit dit archief buiten het Vaticaan getoond. Dit zal gebeuren in Rome in de MUSEI CAPITOLINI en wel van 1-3-2012 tot 9-9-2012 onder de titel LUX IN ARCANA. De openingstijden zijn van 9.00 tot 20.00 uur behalve op maandag. Meer informatie op www.luxinarcana.org

Nieuwtjes:

SciFund

SciFund is een project voor wetenschappers, die het publiek vragen om steun voor hun onderzoek in de vorm van crowdfunding. Een van de wetenschappelijke geldzoekers is de antropoloog Kristina Killgrove, die in het verleden 200 Romeinse skeletten analyseerde. Meer dan een derde bleek immigrant te zijn. Killgrove zoekt nu 6000 dollar om het DNA van één van deze Romeinen te bepalen om te zien waar deze vandaan kwam. Na zes dagen werven is 32% van het gevraagde bedrag binnen. De SciFundprojecten zijn te bekijken op <http://nrch.nl/sv>.

Brouwers, L., *Onderzoekers gaan op de bedeltoer* in: *NRC Handelsblad*, 8 nov. 2011, blz. 17 [Wetenschap].

Enkele tentoonstellingen:

***Ixea, je Romeinse warenhuis* – Limburgs Museum – Venlo – t/m 6 jan. 2012.**

Bespreking door Adinda Akkermans *Meubels van Ikea, maar dan op z'n Romeins* in: *NRC Handelsblad*, 1 april 2011, blz. 22-23. Bespreking door Leo Verhart en Gemma Jansen *Ixea, je Romeinse woonwarenhuis. Meer dan potten en pannen* in: *Archeologie Magazine*, 2011, nr. 02, blz. 18-20. Bespreking door Bianca Stigter *Massaproductie uit de Romeinse oudheid* in: *NRC Handelsblad*, 26 mei 2011, blz. 2 [Cultureel Supplement]. Bespreking door Suzanne Dijkstra *Ixea: woonwinkelen in Romeinse stijl* in: *Dagblad van het Noorden*, 8 okt. 2011, blz. 17-18 [Wonen & Co].

***Leben im romischen Reich* – Deutsches Elfenbeinmuseum – Erbach – t/m 15 jan. 2012.**

Aankondiging in *Tentoonstellingen* in: *Archeologie Magazine*, 2011, nr. 05, blz. 62.

***Gefährliches Pflaster. Kriminalität im Römischen Reich* – LVR-Römer Museum – Xanten (Duitsland) – t/m 12 feb. 2012.** Zie ook www.apx/lvr.de.

Bespreking *Misdaad in het Romeinse Rijk* in: *Archeologie Magazine*, 2011, nr. 3, blz. 11.

***High Tech Romeinen* – Museum Het Valkhof – Nijmegen – t/m 4 maart 2012.**

Bespreking door Geertje Dekkers *Romeins rijk vol technenuten* in: *de Volkskrant*, 3 sept. 2011, blz. 5 [Wetenschap]: *De Romeinen waren technisch al ongelooflijk ver gevorderd, is de boodschap van de expositie*. Aankondiging in *Geschiedenis Magazine*, september 2011, blz. 62.

***Sagalassos, City of Dreams* - Gallo-Romeins Museum - Tongeren – t/m 17 juni 2012.** Zie ook www.galloromeinsmuseum.be.

Bespreking door L. Lichtenberg *Sagalassos, droomstad in de bergen. Tentoonstelling laat site herleven in bekroonde Gallo-Romeins Museum Tongeren* in: *Archeologie Magazine*, 2011, nr. 05, blz. 34-36. Bespreking Herman Clerinx *Het Pompeji van Turkije* in: *Geschiedenis Magazine*, oktober 2011, blz. 26-27.

***Mondriaan* - Museum Vittoriano - Rome – t/m eind januari 2012**

[overzichtstentoonstelling, samengesteld door het Haags Gemeentemuseum toont de ontwikkeling van Mondriaan. Ook werken uit VS, Canada en Japan]. *Mondriaan naar*

Rome toe op: www.westonline.nl, 3 okt. 2011. *Máxima opent Mondriaan-expositie in Rome* in: *Dagblad van het Noorden*, 4 okt. 2011, blz. 32.

Leuke en/of interessante links:

alles over vakantie in Italië: <http://www.alles-over-vakantie-italie.nl/>

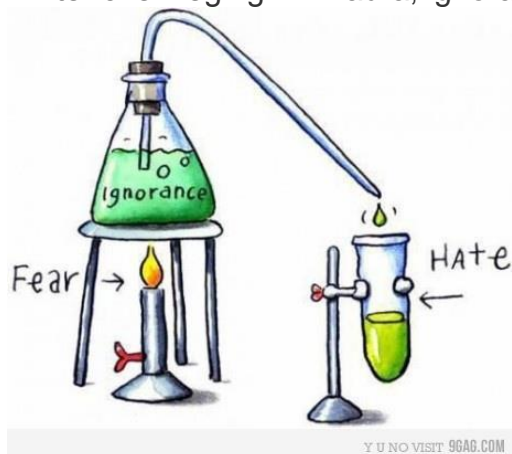
en:

een eigen website van Andre Vreede: <http://www.vreede.it/>

Italiaanse humor:

En ter overweging Paura, ignoranza ed odio.

Hebt u zelf nieuws of een leuke website? Let het ons weten! Stuur een mail naar H.Kurstjens@HCCnet.nl

Zie ook onze website: www.Dantenijmegen.nl